

CARTES DE PROP

Una exploració inesperada

Enric Sòria

Entre els actes vinculats a l'exposició sobre l'obra de Marià Fortuny i Madrazo que es pot veure a la Pedrera, el 30 d'abril passat vam assistir a una proposta prou insòlita: l'estrena d'una òpera, *Fortuny Venise*, basada en la vida d'aquest personatge, amb música de l'italià Diego dall'Orto, llibret del valencià Lluís Meseguer i direcció escènica del català Rafael Duran. De fet, l'òpera ja s'havia estrenat l'any 2008, a Reus, i l'any passat també es muntà a Castelló i a Lleida. Aquesta era la primera vegada que es presentava a Barcelona, i l'ocasió no podia ser més propícia.

Per motius que ara no vénen al cas, l'òpera contemporània té pocs seguidors, fins i tot en una societat tan melòmana com diu que és la catalana, i per això no abunden les ocasions d'escoltar-la en directe. Però l'insòlit no era només això, sinó la figura mateixa de l'artista que aquesta obra glossa i, en certa manera, recupera. Fortuny i Madrazo era fill d'un cèlebre pintor català i nét, per part de mare, d'un altre pintor cèlebre, Federico Madrazo. Amb aquesta parentela, no és estrany que l'home es dedicara a l'art. Amb tot, no van ser els seus quadres els que el van fer més famós, sinó el disseny de làmpades, les innovacions tèxtils i els treballs escenogràfics.

Ben mirat, és comprensible que, a Barcelona, la seua figura haja quedat completament eclipsada per la del pare, que va ser el millor pintor català del segle XIX i que va deixar a la ciutat unes quantes teles importants perquè no s'oblidaren d'ell. El fill, en canvi, va néixer a Granada i va viure a París i, sobretot, a Venècia. A tots els efectes,

aquest Fortuny és un artista venecià i per això és allà on hi ha un museu dedicat a la seua obra, en una antiga factoria. Precisament l'obra arranca amb l'incendi que patí aquesta factoria l'any 2003 i que destruï alguns dels seus dissenys. Siga com vulga, Fortuny fill va ser un artista de gran renom en el seu temps. Després, ha quedat relleuat i se l'ha associat massa amb el decadentisme de la *belle époque*, quan crec que s'acosta més al modernisme, que va fer tanta forrolla a Itàlia com ací. Per exemple, el seu esforçat classicisme té molt més a veure amb els ballets de Diaghilev, o amb les danses lliberals —diguem-ho així— d'Isadora Duncan, que amb la primorosa cursileria de les vinyetes d'Albert Moore o de Frederick Leighton. O bé se si-

el seu treball, com també l'equilibri entre originalitat i fortuna comercial, que en el seu cas es decantà molt cap al segon terme de l'equació. L'òpera explora amb encert aquest territori, ple de vitalisme creador, i també el de la seua trista posteritat. El món de les dues guerres mundials va ser massa cruel amb aquell art delicat i feliç.

Fortuny Venise és una obra interessant pel tema i, per descomptat, per la música, que barreja variacions contínues so-

'Fortuny Venise' és una òpera interessant pel tema i per la música

sanoves ho ha resumit així: "la música és magnètica i fluïda com un seguit de gloc-glocs aquàtics i xiuxiejos minimalistes". Supose que serveix per a fer-se'n una idea. El cas és que funciona. L'escenografia de Rafael Duran és admirable, com també el treball dels cantants, que s'entreguen a fons.

El llibretista, Lluís Meseguer, és un valencià d'Herbers, professor a la universitat de Castelló. Jo el coneixia com a poeta, dietarista i autor d'una novel·la ben curiosa, *L'optimista*. La seua participació en un experiment que indaga en el substrat de la modernitat em va sorprendre. Després, he sabut que formà part del grup de música contemporània Actum i que és un expert en art dramàtic. Per això ha resolt



Imatge d'un assaig de l'òpera *Fortuny Venise* al teatre Principal de Castelló. / ÀNGEL SÁNCHEZ

tuava en una posició intermèdia, però amb estil. Per això va agradar a gent com Marcel Proust o el refistolat D'Annunzio. El vendaval avantguardista va agranar tot això en pocs anys, i no deixa de ser injust, perquè l'enorme influència del modernisme en això que en diem modernitat, precisament, ha quedat massa oculta. Fortuny vivia en el seu temps, i el diàleg entre tradició i innovació envigoreix

bre una peça breu de Reynaldo Hahn —un amable compositor veneçolà que va ser famós al París de començament de segle XX— amb gravacions de sons, sorolls d'aigua, màquines i fins discursos de polítics abruptes. El contrast entre tan diversos elements resulta prou expressiu, dins del que el crític Antoni Gascó ha definit com a politonalitat modal. En una altra ressenya —encomiàstica—, Xavier Ca-

amb notable solvència un repte difícil. La participació dels nostres escriptors en iniciatives arriscades, que inclouen reflexions actuals sobre art, no és cosa que es veja cada dia. D'altra banda, en els últims anys, la presència de dramaturgs valencians en la cartellera catalana (i en les altres) s'ha fet molt rara, per desgràcia. La setmana passada, almenys, Lluís Meseguer ens va deixar en bon lloc.

DISSIDÈNCIES

D'Estellés, de Brossa, a Miguel

E. Cerdan Tato

El 19 de maig del 1973, Ovidi Montllor va cantar a Alacant i després va donar un recital Vicent Andrés Estellés, a qui va presentar el professor i també poeta Lluís Alpera. Un entranyable amic de tants, Gaspar Peral, autor teatral i bibliòfil, ens recorda que, aquella vesprada, Ovidi i el poeta de Burjassot van visitar el cementeri i es van aturar davant del nínxol 1.009, en què, llavors, estaven les restes de Miguel Hernández. Anys després, en un article publicat en la revista *Fogueres de Sant Joan*, Vicent Andrés Estellés escrivia: "hi érem al davant el nínxol on jeu Miguel Hernández. Deixàrem passar una estona, davant el nínxol. Després, en silenci, tots dos ens en vàrem anar. No ens vàrem dir res, Ovidi Montllor i jo, de tornada. Semblava que tot estava dit, entre els dos. Però a mi ningú no em lleva aquest record, dolorós, punyent, d'aquella tarda, aquell començ de tarda, al cementeri d'Alacant".

Però ja el 3 de febrer del 1960, Vicent Andrés Estellés, datava la seua emotiva *Elegia a Miguel Hernández* al cementeri d'Alacant, que segons Lluís Alpera, "no apareix publicada fins al 1990 formant part del conjunt poemàtic *Quadern públic i notori*, que al seu torn estava integrat en *Sonata d'Isabel*, volum X i últim de l'*Obra Completa* de Vicent Andrés Estellés. Aquest conjunt es compon a més de l'*Elegia a M. Hernández*, que l'inicia, d'un poema homenatge a Salvat Papasseit, un tercer poema a Pere Quart, una oda a Pablo Neruda i un cinquè poema dedicat a Rafael Alberti". En aquest esplèndid treball d'Alpera, ponència que es recull en llibre d'actes del Primer Congrés Internacional sobre el poeta oriolà, celebrat a Alacant, el 1992, l'autor analitza la singular versificació de l'elegia: la verticalitat, una estructura mètrica "que possiblement el poeta no havia utilitzat fins aquell mateix moment". La imatge solenne del xiprer.

En un paràgraf anterior, Lluís Alpera escriu: "La veritat és que a pesar de l'impacte que la lírica hernandiana haja pogut produir en la literatura catalana, no recordem ara mostres d'especial atenció a Miguel Hernández, per part dels escriptors catalans, a diferència de la devoció manifestada a un García Lorca, un Alberti, un Neruda o fins i tot un Antonio Machado. D'ací l'interès i la importància que puga adquirir aquesta elegia de V. A. Estellés".

No obstant això, són diversos els poetes catalans que han dedicat versos i homenatges al d'Oriola. En un estudi de Glòria Bordons sobre Joan Brossa, s'hi diu que la lectura que va fer aquest de Miguel Hernández "va ser decisiva en la formació d'aquest i el va acompanyar en el seu primer rumb poètic, en distints aspectes. En la seua retòrica, per l'ús de paraules referides a la natura, com a metàfores de la situació social en què es trobava Espanya, i pel seu lirisme d'exaltació de la llibertat, en la seua vida personal, i en el seu exemple per la llibertat dels pobles d'Espanya". Joan Brossa va dedicar dues elegies a Miguel. La primera, en el seu llibre *Des d'un got d'aigua fins al petroli* (1950); la segona, en *Poemes entre el zero i la terra* (1951). A més, Joan Brossa va enviar a Alacant, en l'homenatge dels artistes plàstics —era comissari de l'exposició Arcadi Blasco— un poema visual: una A negra, amb el nom del poeta en roig, i un vers: *Gravo el teu nom a l'escorça d'un arbre*.

Recomanem...

ASSAIG
per ADOLF BELTRAN

PERIODISME CONTRA LES CORDES

Francesc Martínez
Editorial Denes
Paiporta, 2010. 162 pàgines



No hi ha molts estudis sobre la situació del valencià en els mitjans de comunicació, que és l'objecte d'aquest llibre. El seu autor, periodista en actiu i investigador sobre el periodisme comarcall, hi fa una aproximació històrica, però, sobretot, aborda la tasca de recollir les dades per a radiografiar, encara que siga d'una manera preremptòria, l'estat de la qüestió. De les revistes i les emissores locals als diaris d'informació general, Francesc Martínez aporta un material per a la reflexió i el debat.

POESIA
per A. B.

LA JOIA

Antoni Prats
Edicions Bromera
Alzira, 2010
79 pàgines



L'autor va guanyar amb aquest llibre el Premi Ibn Jafadja Ciutat d'Alzira. Es tracta d'un poeta d'obra consolidada i personalitat definida, des d'aquell inicial volum titulat *Epigrammata* (1981), que ha depurat un estil centrat en el "jo poètic". L'actitud davant la vida, amb les seues coses positives i les seues coses negatives, marca els poemes d'un llibre que, tal com assenyala Josep Antoni Fluixà en la introducció, revela "la plàcida joia de la maduresa".

ASSAIG
per A. B.

VIURE L'ART, TRANSFORMAR LA VIDA

Alexandre Cirici Pellicer
Editorial Afers
Catarroja, 247 pàgines



Considerat un dels noms de referència de la crítica artística, d'Alexandre Cirici Pellicer (Barcelona, 1914-1983) l'editorial Afers ja n'havia publicat una biografia a càrrec de Narcís Selles l'any 2007. Ara en publica una selecció de textos de "caire especulatiu", que és el mateix que dir sobre el bé i el mal, a propòsit de la història, la societat i, també, la teoria de l'art, en què va ser una figura tan rellevant. La selecció ha anat a càrrec del mateix Selles.